

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 226/2021 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- ylilääkäri Paula Tiittala, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Liisa Katajamäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Maija Neva, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Joni Hiitola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- pääsihteeri Rosa Meriläinen, Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
- toiminnanjohtaja Jenna Lahtinen, LiveFIN ry
- toiminnanjohtaja Kaisa Rönkkö, Music Finland ry
- johtaja Kati Kuusisto, Tapahtumateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen elokuvasäätiö sr
- Suomen Filmikamari ry
- Suomen Olympiakomitea ry
- Suomen Teatterit ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan, että vuoden 2021 loppuun saakka voimassa olevien tartuntatautilain covid-19-epidemiaan liittyvien väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatketaan 30.6.2022 asti.

Valiokunnan lausunto SiVL 24/2021 vp

Epidemiatilanteen kehitys huomioon ottaen säännösten voimassaolon jatkamista voidaan pitää välttämättömänä. Säännöksiin ehdotetut muutokset ovat melko pieniä, ja niitä voidaan pitää sivistysvaliokunnan toimialan näkökulmasta perusteltuina.

On tärkeää, että rajoitustoimia otetaan tartuntatautiviranomaisten päätöksillä käyttöön vain tilanteessa, jossa ne ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia, ja että mahdolliset rajoitustoimet kohdennetaan tarkkarajaisesti. Valiokunta on useassa eri yhteydessä tuonut esille (mm. SiVL 15/2021 vp) vakavan huolensa siitä, että yleisötilaisuuksia ja tilojen käyttöä koskevilla rajoitustoimilla on kulttuurin ja liikunnan toimialoilla huomattavia haittavaikutuksia muun muassa sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen sekä elinkeinonvapauden ja työllisyyden edistämismahdollisuuksien kannalta. Rajoitustoimilla on ollut huomattavia taloudellisia vaikutuksia näiden alojen yrityksiin, yleishyödyllisiin yhteisöihin sekä kunnallisiin toimijoihin. Rajoitustoimet ovat heikentäneet ihmisten mahdollisuuksia liikunta-, kulttuuri- ja muihin harrastuksiin sekä vapaa-ajan viettoon, millä on ollut kielteisiä vaikutuksia lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvointiin.

Koronatodistus vaihtoehtoisena terveysturvallisuustoimenpiteenä

Sivistysvaliokunta viitaten aikaisemmassa lausunnossaan (SiVL 15/2021 vp) koronatodistuksen tarpeellisuudesta toteamaansa korostaa, että valiokunnan toimialan näkökulmasta on tärkeää, että mahdollisuus edellyttää koronatodistusta vaihtoehtona rajoitusmääräysten noudattamiselle jatkuu. Tämä mahdollistaa kulttuurin ja liikunnan alalla tapahtumien ja toiminnan järjestämisen pääsääntöisesti normaalissa laajuudessa ja normaalilla yleisömäärällä terveysturvallisesti silloinkin, kun alueella on voimassa tartuntatautilain 58 §:n nojalla määrättyjä yleisötilaisuuksien järjestämistä tai 58 d §:n nojalla määrättyjä tilojen käyttöä koskevia rajoituksia.

Koronatodistuksen käytön voimassaoloajan tulee olla riittävän pitkä

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että koronatodistuksen käyttämisen mahdollisuus on ennakoitavissa riittävän pitkälle eteenpäin, jotta järjestäjät voivat ottaa sen huomioon tapahtumien suunnittelussa ja valmistelussa hyvissä ajoin. Tilaisuuksia ja tapahtumia suunnitellaan pitkällä aikajänteellä. Tällä hetkellä valmistellaan useita ensi vuoden isoja tapahtumia epätietoisuudessa tulevasta koronasäätelystä. Koronapassin käytön päättymisen keskellä kesää johtaa siihen, että loppukesän ja alkusyksyn tapahtumia joudutaan suunnittelemaan epätietoisuudessa. Tapahtumien järjestäjien toiminnan ennakoitavuuden turvaamiseksi koronapassin mahdollistavaa lainsäädäntöä on tarpeellista jatkaa ehdotettua pidemmälle.

Valiokunta tunnistaa sen, että rajoittavana tekijänä koronapassia koskevan säätelyn voimassaolon suhteen on se, että covid-19-epidemiaan liittyvien väliaikaisten rajoitussäännösten voimassaolo on rajattava välttämättömään. Vaihtoehtona on myös säätää pitempi voimassaoloaika ja muuttaa sitä tarvittaessa.

Valiokunta painottaa, että kulttuuri-, liikunta- ja tapahtuma-alan kannalta on oleellista myös se, että rajoitusten välttämättömyyttä arvioidaan niiden voimassaoloaikana huolellisesti ja että rajoitukset poistetaan välittömästi, kun ne arvioidaan perusteettomiksi.

Valiokunnan lausunto SiVL 24/2021 vp

Koronatodistuksen vapaaehtoisen käytön mahdollisuus

Valiokunta asiantuntijalausuntoihin viitaten toteaa, että valiokunnan toimialalla on tarvetta koronatodistuksen käyttämiselle vapaaehtoisena terveysturvallisuustoimena ilman, että se on rajoitusten noudattamisen vaihtoehto.

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille parhaillaan valmisteltavana oleva lainmuutos, jolla koronapassi muutettaisiin itsenäiseksi rajoitustoimeksi ja jonka käyttöön otosta määräisi viranomainen. Tämä valmisteltava uudistus saattaa aiheuttaa tarpeen arvioida koronapassin vapaaehtoisen käytön mahdollisuutta uudelleen.

Koronatodistuksen lukijasovelluksen yhteensopivuus pääsylipunlukijalaitteiden kanssa

Asiantuntijalausunnon mukaan koronatodistuksen lukijasovelluksen on todettu olevan hidas. Nykyisen lukijasovelluksen käyttö aiheuttaa jo melko pienissäkin tapahtumissa asiakkaille kohtuuttoman pitkiä jonotusaikoja ja sisäänpääsyn ruuhkautumista, ellei tapahtumajärjestäjä palkkaa koronatodistusten luentaan ylimääräistä henkilöstöä ja hanki kalustoa, mikä on taloudellisesti haastavaa.

Koronatodistuksen luentaan on jo valmiina useita sovelluksia, jotka ovat yhteensopivia lipunlukijalaitteiston kanssa. Ne täyttävät tietoturvan ja muiden ominaisuuksiensa osalta samat vaatimukset kuin THL:n lukijasovellus. Prosessi hyväksyttävien sovellusten laajentamiseksi on ollut käynnissä THL:n ja Traficomien välillä jo lokakuun alusta.

Valiokunta pitää tärkeänä, että lukijasovellusten hyväksynnän laajentamisen mahdollisuudet arvioidaan pikaisesti ja sen yhteydessä saadun tiedon perusteella ryhdytään ripeisiin toimiin hyväksyttyjen lukijasovellusten lisäämiseksi.

Työntekijöiden koronatodistus

Valiokunta asiantuntijakuulemiseen viitaten tuo esille tarpeen selvittää viipymättä myös työntekijöiden koronatodistuksen edellyttämisen mahdollisuudet. Työnantajalla ei ole nykyisellään mahdollisuutta vaatia koronatodistusta työntekijöiltä. Terveysturvallisuuden näkökulmasta on ristiriitaista, ettei koronatodistusta voi vaatia työntekijältä, joka on samassa tilassa asiakkaiden ja yleisön kanssa, jolta koronatodistus vaaditaan.

Kulttuuri-, liikunta- ja tapahtuma-ala on työvoimavaltainen ala, jossa työskennellään jatkuvasti läheisessä kontaktissa asiakkaiden ja kollegoiden kanssa. Toimiala kärsii työvoimapulasta, jonka ennakoidaan pahenevan entisestään. Tapahtumajärjestäjät haluavat taata kaikkien asiakkaiden ja työntekijöiden turvallisuuden, minkä vuoksi työnantajien mahdollisuus edellyttää koronatodistusta myös työntekijöiltä olisi tarpeellista.

Valiokunnan lausunto SiVL 24/2021 vp

EU:n ulkopuolisten koronatodistusten hyväksyntä ja merkitys erityisesti tapahtuma-alan toiminnalle

Valiokunta pitää tarpeellisenä arvioida mahdollisuutta laajentaa koronatodistuksen käytön mahdollisuutta siten, että todistuksiksi hyväksyttäisiin myös muiden kuin EU:n hyväksymät koronatodistukset, myös Suomessa tilapäisesti oleskelevien henkilöiden osalta.

Suomeen saapuu paljon kansainvälisiä tapahtumavieraita. Tapahtumilla on merkittävä asema kansainvälisen kaupan, kansainvälisten yhteiskuntasuhteiden sekä kansainvälisen kulttuurin ja urheilun edistämisessä. EU:n lisäksi Suomen kannalta merkittäviä markkina-alueita ovat Aasia, Iso-Britannia, Venäjä ja Pohjois-Amerikka, ja näiltä alueilta saapuvien tapahtumavieraisten sujuva ja koronatodistuksen turvaama pääsy tapahtumiin edellyttää, että he voisivat hyödyntää heillä jo olevaa koronatodistusta tapahtumiin osallistumiseksi.

Tapahtumatilojen ja yleisötilaisuuksien sisällyttäminen tartuntatautilain 58 g §:ään

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että hallituksen esityksen luonnoksessa tartuntatautilain 58 g §:ään oli suljettavien tilojen ja tilaisuuksien listaan sisällytetty yleisötilaisuudet, mutta niitä ei ole enää hallituksen esityksessä. Kyseisessä säännösehdotuksessa ei ole tunnistettu ammattimaista tapahtumaelinkeinoa ja yleisötilaisuuksien järjestämiseen liittyvää toimialaa.

Yleisötilaisuuksien järjestämiselle voidaan tartuntatautilain 58 §:n nojalla määrätä voimakkaitakin rajoituksia ja jopa täyskieltoja ilman, että näistä seuraa velvoitetta kompensoida taloudellisia menetyksiä. 58 §:n mukaisille viranomaispäätöksille ei myöskään ole määritetty minkäänlaisia kriteerejä, joihin kieltopäätös pitää perustaa, toisin kuin muun elinkeinotoiminnan asiakastilojen sulkemisen mahdollistavassa 58 g §:ssä. Yleisötilaisuudet kieltävän viranomaispäätöksen voi tehdä kuukaudeksi kerrallaan, kun 58 g §:n mukaiset sulkemispäätökset voidaan tehdä maksimissaan kahdeksi viikoksi.

Valiokunta pitää tarpeellisenä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta arvioi mahdollisuutta lisätä yleisötilaisuudet ja tapahtumatilat 58 g §:ään.

Valiokunta korostaa, että tartuntatautilaissa tulee ammattimainen tapahtumaelinkeino tunnistaa kokonaisuudessaan ja huomioida yhdenvertaisesti muiden alojen kanssa, rajoituksista aiheutuvien menetysten kohtuullinen kompensatio mukaan lukien.

Eri alojen erilaiset rajoitukset aiheuttavat hankaluuksia

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että koronapassin käyttöönotossa on ollut joitakin käytännön haasteita mm. yleisötapahtumien ja ravintoloiden sääntelyn erilaisuuden vuoksi. Esimerkiksi monilla elävän musiikin esityspaikoilla ja teattereissa on myös anniskelualueita, jolloin on jouduttu sovittamaan yhteen eri rajoituksia. Rajoitusten yleisötilaisuuksia ja ravintoloita koskeva sääntelyn erilaisuus paitsi hankaloittaa käytännön järjestelyjä myös herättää epäselvyyttä tapahtumien ja esitysten kävijöissä ja heikentää kuluttajaluottamusta.

Valiokunnan lausunto SiVL 24/2021 vp

Valiokunta pitää erittäin tarpeellisenä muodostaa rajoituksia koskevasta sääntelystä sellainen, että se ohjaa asettamaan rajoitukset toiminnan järjestäjien kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisiksi ja selkeiksi. Tällä edistetään osaltaan myös luottamuksen palautumista tilaisuuksiin ja tapahtumiin osallistumiseksi.

Koronapassi ja pääsylippujen palauttamista koskeva kuluttajansuoja

Tulevaisuudessa on toteutumassa useita tapahtumia, joiden suunnittelu on aloitettu ja joihin on myyty lippuja ennen koronapassilainsäädännön voimaantuloa tai jopa jo ennen koronapandemian alkua. Lipunostoehtoihin ei tällöin ole voitu sisällyttää mahdollisuutta koronapassin käyttöön. Saadun lausunnon mukaan nykyisellään kuluttajalla on näissä tapauksissa kuluttajansuojaan perustuva oikeus vaatia lipunhinnan palautusta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että edellä todettu aiheuttaa lakien välisen ristiriidan ja rajoituksista aiheutuvia taloudellisia menetyksiä tapahtumaelinkeinonharjoittajille, ja pidetty tarpeellisenä, että lakien välinen ristiriitaisuus korjataan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sivistysvaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 2.12.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Paula Risikko kok
varapuheenjohtaja Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Marko Asell sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Ville Kaunisto kok
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Pasi Kivisaari kesk
jäsen Ari Koponen ps (osittain)
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Pirkka-Pekka Petelius vihr
jäsen Sofia Vikman kok
varajäsen Juha Mäenpää ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen

Valiokunnan lausunto SiVL 24/2021 vp
Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tartuntatautilakia siten, että vuoden 2021 loppuun saakka voimassa olevaa tartuntatautilain covid-19-epidemiaan liittyvien väliaikaisten säännösten voimassaoloa jatkettaisiin. Epidemiatilanteen kehitys huomioon ottaen säännösten voimassaolon jatkamista voidaan pitää hyväksyttävänä koronapassin käytön jatkamista lukuun ottamatta.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää tärkeänä, että rajoitustoimet ovat ennakoitavissa riittävän pitkälle eteenpäin, jotta järjestäjät voivat ottaa ne huomioon tapahtumien suunnittelussa ja valmistelussa hyvissä ajoin. Ammattimainen tapahtumaelinkeino tulee tunnistaa tartuntatautilaissa kokonaisuudessaan ja huomioida yhdenvertaisesti muiden alojen kanssa rajoituksista aiheutuvien menetysten kohtuullinen kompensatio mukaan lukien.

Katsomme edelleen, että koronapassin käyttöön liittyy kansalaisten yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta epäselviä kysymyksiä. Koronapassi voi pahimmillaan luoda vääränlaista turvallisuuden tunnetta. Myös rokotteen saanut voi tartuttaa tai saada tartunnan, eikä varmaa tietoa siitä, kauanko rokotteen suoja kestää, ole vielä olemassa. Lisäksi henkilöt, jotka eivät sairautensa takia ole voineet ottaa rokotetta, saattavat joutua terveydentilansa perusteella eriarvoiseen asemaan.

Koronapassin käytössä on ollut käytännön haasteita mm. yleisötapahtumien ja ravintoloiden sääntelyn erilaisuuden vuoksi. Emme kannata koronatodistuksen vaatimista myöskään kulttuuri-, liikunta- tai tapahtuma-alojen työntekijöiltä. Työnantajalla ei ole nykyisellään mahdollisuutta vaatia koronatodistusta työntekijöiltä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 2.12.2021

Kaisa Juuso ps
Ari Koponen ps
Juha Mäenpää ps